

ESTUDIS DE LA MEDITERRÀNIA I MÓN ÀRAB

Segon semestre, optativa, 4 crèdits

Professorat

Dra. Laura Feliu, professora de Relacions Internacionals, UAB

Dra. Aurelia Mañé, professora de Política Econòmica, UB

Dra. Elvira Sánchez Mateos, professora de Relacions Internacionals

Objectius

En aquest mòdul interdisciplinari s'estudien les principals característiques dels sistemes polítics i econòmics dels països vinculats a la Mediterrània –en les regions del Gran Orient Mitjà i del Magrib–, les seves interaccions regionals i subregionals i la seva inserció en el context internacional.

Els objectius d'aquest bloc de coneixements són, d'una banda, establir els denominadors comuns als països de la regió, i, de l'altra, analitzar el paper d'aquests en el sistema internacional.

L'assignatura comprèn 40 hores de classe distribuïdes en 14 sessions lectives de tres hores de durada cadascuna (a excepció de les sessions 13 i 14, que seran de dos hores).

Programa

Sessió 1: La naturalesa de l'Estat en el món àrab-islàmic: principals característiques dels sistemes polítics

L'origen de l'Estat en el món àrab: una perspectiva històrica

L'evolució dels sistemes jurídics: dret europeu, xària, costum i Dret Internacional

Democràcia, liberalisme i societat civil

Mapa global dels règims polítics

Lectures:

G. Martín Muñoz. Cap. 1. "Representación y legitimidad en la tradición islámica" y Cap. 2 "La búsqueda de la adecuación entre el orden político islámico y el europeo". *El estado árabe: crisis de legitimidad y contestación islamista*. Barcelona: Bellaterra, 1999. P. 23-67

Daniel Brumberg. "Liberalization versus Democracy. Understanding Arab Political Reform", Democracy and Rule of Law Project, Working Papers, núm. 37, maig de 2003, web del Carnegie Endowment for International Peace (www.ceip.org)

Sessió 2: Islamisme polític, nacionalisme i secularisme

Occident contra el Sud: Mohammad Alí, Gamal Abdel Nasser i la lluita per la modernitat.

Les respostes a la derrota davant l'imperialisme.

L'Islam polític.

La lluita per l'acumulació de poder i pel control dels recursos de poder.

Lectura:

Flory, M. "Un système politique arabo-musulman?". A: Flory, M.; Mantran, R.; Korany, B.; Camay, M.; Agate, P. *Les régimes politiques arabes*, París: PUF (1990). P. 75-95.

Sessió 3: Sistemes polítics i legitimitat (I): el cas d'Algèria

Herència colonial i estratègia político-econòmica

Característiques del règim polític

El discurs legitimador a Algèria

Els pilars de l'estratègia política algeriana

Lectura:

Roberts, Hugh. "The Algerian state and the challenge of democracy". A: Roberts, Hugh (2003). *The battlefield Algeria 1988-2002. Studies in a Broken Polity (Cap 5)*, Verso, London.

Sessió 4: Sistemes polítics i legitimitat (II): el cas del Líban

Confessionalisme i distribució del poder.

Modernització i legitimitat.

La ruptura de l'*statu quo* libanès.

Reconstrucció de l'Estat.

Lectura obligatòria:

Elvira Sánchez Mateos. "Líbano y las relaciones sirio-israelíes: un análisis de Líbano como microcosmos de Oriente Medio". *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 34-35 (1996). P. 171-190.

Sessió 5: Economia i legitimitat política

Les estratègies de desenvolupament basades en els ingressos dels hidrocarburs.

Resultats de les estratègies de desenvolupament de les economies àrabs petrolieres.

Característiques de les economies àrabs petrolieres.

El vincle entre estratègia política i estratègia econòmica.

Definició de contractes socials articulats al voltant de la distribució dels ingressos dels hidrocarburs.

Lectura:

Hazem Beblawi. "The rentier state in the Arab world"; Giacomo Luciani, "Allocation vs. Production states: a theoretical framework". A: Hazem Beblawi and Giacomo Luciani (Eds.) (1987). *The Rentier State* (Cap. 2 i 3, p. 49-82). Beckenham, Kent: Croom Helm / Istituto Affari Internazionali

Sessió 6: El debat sobre la democràcia en el món àrab-islàmic

Per què el món àrab no és democràtic? Arguments culturalistes vs. Sociopolítics.
Una visió des d'Occident: el suport de les autocràcies vs. polítiques de promoció de la democràcia.
El discurs liberal en el món àrab.
Islamisme i democràcia.

Lectures:

Gilles Kepel. "Conclusión: ¿Hacia una democracia musulmana?" *La Yihad: expansión y declive del islamismo*. Barcelona: Península, 2001. P. 575-595

Gudrun Krämer. "L'intégration donis intégristes: une étude comparative de l'Égypte, la Jordanie et la Tunisie". A: G. Salamé (Dir.) *Démocraties sans démocrates: Politiques d'ouverture dans le monde arabe et islamique*. Paris: Fayard, 1994. P. 277-309.

Sessió 7: Mashrek: Egipte i altres pols de potència: l'atomització del poder regional

Sadat i la retirada d'Egipte.
La lluita per la centralitat en el món àrab.
La nova política nord-americana, la invasió de l'Iraq i la debilitat àrab.

Lectura:

Corm, George. *Le Proche-Orient éclaté 1956-2003*. París: Gallimard, 2003. (capítol 6, p. 263-295).

Sessió 8: Magrib: bipolarisme entre el Marroc i Algèria; la qüestió del Sàhara

El Magrib des de les independències fins a la fi de la Guerra Freda.
El Magrib de la postguerra freda.
Els orígens del conflicte del Sàhara Occidental: els discursos.
L'evolució del conflicte: els actors.
La gestió del conflicte: Nacions Unides.

Lectura:

Antoni Segura. "El conflicto del Sáhara y las relaciones intermagrebíes". *Más allá del Islam. Política y conflictos actuales en el mundo musulmán*. Madrid: Alianza (2001). P. 49-89

Sessió 9: El conflicte àrab-palestino-israelià i el seu impacte regional

El projecte sionista i la colonització de Palestina.
Palestina en la lluita per la centralitat àrab.
Poder i conflicte en la política israeliana.
El futur del procés de pau.

Lectura:

Pappe, Ilan. "Una aproximación al conflicto palestino-israelí: medio siglo de enfrentamientos". A: Álvarez-Ossorio, Ignacio (ed.) Informe sobre el conflicto de Palestina. Madrid: ediciones del oriente y del mediterráneo, 2003. P. 19-40.

Sessió 10: La Mediterrània i Europa (I)

Elvira Sánchez Mateos

La Mediterrània a l'agenda europea.
El Procés de Barcelona com una aproximació global compartida cap a la Mediterrània.
L'estratègia mediterrània de la Unió Europea.
La política de nou veïnatge i les seves repercussions a la Mediterrània.

Lectura:

Elvira Sánchez Mateos. "Europa y la seguridad global en el Mediterráneo". *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 57-58 (2002). P. 7-28.

Sessió 11: Estats Units i el món àrab

La política nord-americana cap al Món Àrab en la Guerra Freda.
Protecció d'interessos i aliances regionals.
Intervencionisme políticomilitar.
La guerra de l'Iraq i el nou disseny regional.

Lectures:

Doctrina Truman (President Harry S. Truman's address to a joint session of Congress, March 12, 1947), 6 p.

Doctrina Eisenhower (The Eisenhower Adoctrini on the Middle East, A message to Congress, January 5, 1957), 5 p.

Doctrina Nixon (The Silent Majority Speech, November 3, 1969), 11 p.

Doctrina Carter (State of the Union Address, 23 January, 1980), 9 p.

Doctrina Reagan (Address to the nation on United States Policy for Peace in the Middle East, September 1, 1982), 6 p.

Doctrina Bush (President Bush discusses the future of Iraq, February 26, 2003; President Bush discusses freedom in Iraq and Middle East, November 3, 2003), 12 p.

Sessió 12: La Mediterrània i Europa (II)

Creació d'una perifèria Euromediterrània: herència colonial.

Els Acords de Barcelona com a punt d'inflexió en la Política Mediterrània de la Unió Europea.

L'establiment d'una zona de lliure comerç com a element clau de la Cooperació Euromediterrània.

Temes escollits de les relacions econòmiques Euromediterrànies: agricultura i energia.

Lectura:

Giacomo Lucciani. "La cesta económica del Proceso de Barcelona: resultados y perspectivas". MED 2005. El año 2004 en el espacio Euromediterráneo. IEMed/Fundació CIDOB, 2005.

Iván Martín. "En busca del desarrollo perdido. Modelos económicos en los países árabes". *La Vanguardia Dossier*, núm. 17 (2005). P. 72-79.

Sessió 13 i 14: El paper dels hidrocarburs d'Orient Mitjà en l'economia internacional

L'OPEP com a instrument de política nacional: problemes i debilitats.

L'OPEP en el marc de l'economia internacional.

Factors que han ocasionat la nova transnacionalització de l'EEI.

Característiques de la nova transnacionalització.

Efectes de la nova transnacionalització.

Perspectives per a les economies àrabs petrolieres en el context de la globalització.

El nou paper de les economies àrabs petrolieres en l'economia mundial.

El debat petroli vs. democràcia.